פאה מכל אחד ואחד (מ"ב), מפני שאין דרכן לזרוע מהן שדה אחת, משום כך נחשבות כל אותן ערוגות כאילו כל אחת מהן שדה אחת (רע"ב ד"ה שהוא נותן).

ט. לעיל אמרנו שאין ירק חייב בפאה. מדוע אם כן צריך לתת פאה משבת וחרדל?

שבת וחרדל חייבים בפאה אף על פי שאין נותנין פאה לירק, משום דמינים אלו עשויים לזרע, ודינם כמיני זרעים (רע"ב ר"ה שהוא נותן).

משנה ג'

י. מה פירוש הלשון המחליק בצלים?

יש מפרשים שהוא לשון ואנוכי איש חלק, על שם שכשתולש הבצלים ממקומם נשאר המקום חלק. ויש מפרשים המחליק כמו המחלק, שנוטל חלק מן הבצלים למכרן בשוק וחלק אחר מניח לקיום (רע"ב ד"ה המחליק).

יא. שדה בצלים שחלקה תולש ומוכר בשוק כשהם לחים, ואת השאר מקיים כדי לייבשם, כמה פאות נותן, ומדוע?

המחליק בצלים לחים לשוק ומקיים יבשים לגרן, נותן פאה לאלו לעצמן ולאלו לעצמו (מ"ג), דהרי הם כשני מיני חיטים שנותן על כל אחד בפני עצמו (רע"ב ד"ה נותן).

יב. במשנה הקודמת אמרו חכמים שהמנמר שדהו נותן פאה אחת על הכל. מדוע המחליק הנ"ל נותן לדעתם פאה מכל אחד?

אינו דומה זה לזה, ששם החילוק בין המין הנלקט למין שמשאיר הוא שזה לח וזה יבש, מה שאין כן במחליק שחלק הולך לגורן וחלק הולך לשוק, שהם כשני סוגים ונותן פאה מכל אחד (תוי"ט ד"ה המחליק).

יג. האם דין זה הוא דוקא בבצלים?

דין זה הוא גם במחליק באפונים, דהיינו שלוקט חלק מהם כדי לאכלם כמות שהם בתרמיליהם ואחרים משאיר לייבוש, וכן גם המחליק בכרם, דהיינו לוקט חלקם כדי לאכלם ענבים והשאר משאיר לצורך עשיית יין, נותן פאה לכל אחד (מ"ב, רע"ב ד"ה וכן, תפא"י).

יד. באיזה אופן מצינו ששדה שליקט בכמה פעמים אינה חייבת בפאה על כל מה שהיה בשדה?

בזמן שהבצלים זרועים צפופים נוטל מהם אחד מבינתיים כדי שהנשארים יתגדלו בריוח ויעשו גסים. וזהו הנקרא בלשון המשנה מדל, שדולה ושולף אותם ממקומם. ואותן שעוקר כדי ליתן רווח לנשארים אינם חייבין בפאה, לפי שמטרת הלקיטה היא לתקנת הנשארים, לכן נותן פאה מן הנשאר בלבד, והנעקר פטור מכלום דאינה נקראת קצירה (מ"ב, רע"ב ד"ה המדל).

טו. מה פירוש לשון המשנה המחליק מאחת יד?

המחליק מאחת יד, כלומר שמחליק מענין אחד, היינו או כולו לגורן או כולו לשוק (רע"ב ד"ה המחליק). והרמב"ם פירש מאחת יד פירושו ממקום אחד, שהחלק שנוטל למכור בשוק אינו נוטל אותו מכאן ומכאן אלא כולו מצד אחד (שם).

טז. המחליק מאחת יד, ממה ומכמה נותן פאה, ומדוע?

המחליק מאחת יד נותן ממה שהשאיר על הכל (מ"ג). ולפירוש הראשון שהביא הרע"ב הטעם הוא, שכיון שהוא כולו לגורן או כולו לשוק, הרי הוא כמין אחד ודינו כמנמר שדהו שנותן פעם אחת על הכל כשמסיים הלקיטה. ולפירוש הרמב"ם הסיפא היא פירושה של הרישא, שמה שאמרנו שהמחליק שדהו נותן פאה לאלו לעצמן ולאלו לעצמן הוא דוקא כשמלקטם מפוזרים, שאז אינו נחשב התחלת הקצירה של כל השדה, כיון שאינו צורת קצירה קבועה. אבל אם לקטם כולם במקום אחד אינו כקוצר עראי אלא נחשב התחלת הקצירה של כל השדה (תוי"ט ד"ה והמחליק).

משנה ד'

יז. מה הם אמהות של בצלים, והאם חייבות בפאה, ומדוע?

אמהות של בצלים הם בצלים גדולים שמניחין אותם לגדל זרע, ומתוך שמשתהין בארץ אינם ראויים לאכילה אלא על ידי הדחק (רע"ב ד"ה האמהות). והאמהות של בצלים חייבות בפאה לדעת תנא קמא, ורבי יוסי פוטר משום שאינם ראויים לאכילה רק על ידי הדחק (מ"ג, רע"ב שם) ואין הלכה כמותו (רע"ב שם).

יח. מה הם מלבנות הבצלים?

מלבנות הבצלים הם ערוגות של בצלים (עיין רע"ב ומלאב"ש מ"א).

יט. כשמלקט את מלבנות הבצלים הזרועות בין ערוגות של מין ירק אחר, האם נותן פאה לכל ערוגה או פאה לכל ערוגה וערוגה?

מלבנות הבצלים שבין הירק, לדעת רבי יוסי נותן פאה מכל אחד ואחד (מ"ד). וטעמו, דסבר רבי יוסי דירק הרי הוא כזרע אחר, משום שאין דרך בני אדם להכניס בצלים בין הירק, ושנינו לעיל בפרק שני שזרע אחר מפסיק לפאה (רע"ב ד"ה מלבנות). וחכמים סוברים שנותן פאה מערוגה אחת על הכל (מ"ד). וטעמם מבואר בירושלמי, שכיון שבצלים מכניסם לקיום וחייבים בפאה, וירק אין מכניסו לקיום ואינו חייב בפאה, בטלה ערוגת הירק לענין זה ונחשבת כאויר שאינו מפסיק, שאין מין אחר מפסיק לפאה רק אם גם הוא חייב בפאה (מלאכת שלמה). ואין הלכה ברבי יוסי (רע"ב ד"ה מלבנות).

משנה ה'

כ. האחין שחלקו שדה שירשו מאביהם, כמה פאות נותנים?

האחין שחלקו שרה שירשו מאביהם, נותנין שתי פאות, זה לעצמו וזה לעצמו (מ"ח).

כא. האחין שחלקו שדה שירשו מאביהם וחזרו ונשתתפו, כמה פאות נותנים?

חזרו ונשתתפו, נותנין פאה אחת (מ"ה).

כב. שני אנשים שקנו אילן אחד, מתי נותנים פאה אחת ומתי שתים?

שנים שלקחו אילן שחייב בפאה, נותנין פאה אחת. לקח זה צפונו של האילן וזה דרומו של אילן, זה נותן פאה לעצמו, וזה נותן פאה לעצמו (מ"ד, רע"ב ד"ה שלקחו).

כג. מי שמכר לחבירו אילנות בתוך שדהו ולא מכר לו קרקע, מי צריך לתת פאה, וממה?

המוכר קלחי אילן בתוך שדהו, ולא מכר לו קרקע, הלוקח נותן פאה מכל אחד ואחד (מ"ד, רע"ב ד"ה המוכר), משום שכל אילן ואילן נחשב באופן זה לשדה בפני עצמו הואיל ואין הקרקע שלו (מלאכ"ש).

כד. באיזה אופן צריך בעל השדה לתת פאה על האילנות האלו אף שמכרן לאחר בלא קרקע?

רבי יהודה ביאר את דברי תנא קמא שהבאנו לעיל ואמר שמה שאמר תנא קמא שהלוקח נותן פאה מכל אילן בפני עצמו הוא דוקא בזמן שלא שייר בעל השדה, כלומר אם לא התחיל בעל השדה לקצור או ללקט פירות, אז חייב הלוקח ליתן פאה. אבל אם כבר התחיל בעל השדה לקצור שדהו קודם שמכר את האילנות, ונשאר מן השדה שלא נקצר או שלא נלקט, בעל השדה הוא הנותן פאה על הכל, משום שכשהתחיל בקצירה או בלקיטת הפירות התחייב בפאה של כל השדה (מ"ה, רע"ב ד"ה בזמן). וכן הלכה (רע"ב שם).

משנה ו'

כה. האם יש שיעור לקרקע להתחייב בפאה, ומהו?

לדעת רבי אליעזר קרקע בית רובע חייבת בפאה (מ"ז), והוא מקום שראוי לזרוע בו רובע קב, והוא עשר אמות ומחצה על עשר אמות בקירוב (רע"ב ד"ה קרקע). ודעת רבי יהושע שלא הולכים אחר זריעה, אלא צריך שתהיה קרקע העושה סאתים שהן י"ב קבין (מ"ו, רע"ב ד"ה העושה). ודעת רבי טרפון שקרקע של ששה על ששה טפחים חייבת בפאה. רבי יהודה בן בתירה אומר, שהשיעור הוא שתהיה שם תבואה בכדי לקצור ולשנות, שדרך הקוצרים לאחוז מלא כפו מן הקמה ולקצור כמו שכתוב שלא מלא כפו קוצר, ואם יש בקמה כדי למלאות כפו שתי פעמים חייבת בפאה (מ"ו, רע"ב ד"ה לקצור). ורבי עקיבא אומר שקרקע כל שהוא חייבת בפאה (מ"ו), שמה